

Tuloksellisuustarkastus

Tarkastuskertomukset 2/2019 Valtio cleantech-hankintojen edistäjänä – Cleantech-hankintojen toteuttaminen ja 3/2019 Valtio cleantech-hankintojen edistäjänä – Cleantech-hankintojen kehittäminen julkishallinnossa

Yhteenveto kertomusluonnosten lausunnoista

Valtiontalouden tarkastusvirasto on saanut tarkastuskertomusten luonnoksista palautetta seuraavasti:

- maa- ja metsätalousministeriö 7.12.2018
- valtiovarainministeriö 13.12.2018
- ympäristöministeriö 13.12.2018
- työ- ja elinkeinoministeriö 20.12.2018.

Lausunnonantajilla on ollut tilaisuus

- lausua näkemyksensä tarkastuskertomusluonnoksessa esitetystä tarkastusviraston kannanotoista sekä
- esittää kertomusluonnoksen tekstiin korjaus- ja täsmennysehdotuksia.

Ennen lopullisen tarkastuskertomuksen antamista tarkastusvirasto on kertomusta viimeisteltäessä ottanut huomioon palautteen seuraavasti:

1. Lausunnonantajien näkemykset kannanotoista

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole lausuttavaa tarkastuskertomusluonnoksista.

Valtiovarainministeriöllä ei ole lausuttavaa tarkastuskertomusluonnoksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on kertomusluonnoksen *Cleantech-hankintojen toteuttaminen* osalta todennut, etteivät valitukset ja lupakäsittelyt ole vain ongelmia vaikkakin ne voivat olla riskitekijöitä. Tarkastuksessa on käsitelty valituksiin ja lupakäsittelyihin liittyviä riskejä. Tarkastuskertomusta ei ole tältä osin tarpeen muuttaa.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, etteivät kasvusopimukset ole varsinainen ohjauskeino vaan kannustin innovatiivisten hankintojen edistämiseksi eräissä suurissa kaupungeissa. Kasvusopimuksilla voi olla ohjaava vaikutus. Tarkastuskertomusluonnoksen suosituksissa kasvusopimukset on mainittu esimerkkinä keinoista, joilla hankintayksiköiden strategiatyötä voidaan edistää. Vaikka kasvusopimukset tällä hetkellä ovat määräaikaisia hallituskauteen sidottuja toimintamalleja, voisivat ne myös tulevaisuudessa olla hyödyllisiä kuntien ja valtion välisiä yhteistoimintamalleja. Tarkastuskertomusta ei tältä osin ole tarpeen muuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on myös lausunnossaan todennut, että hallitusohjelman innovatiivisia hankintoja koskeva viiden prosentin tavoite on käytännön syistä poistunut, koska sen todentamiseksi ei ole olemassa mittaristoa. Cleantech-hankintoja koskeva valtioneuvoston periaatepäätös on kumottu 12/2016.

Innovatiivisia hankintoja koskeva viiden prosentin tavoite on voimassa olevan hallitusohjelman mukainen tavoite. Valtioneuvoston 30.12.2015 hyväksymän listauksen mukaan valtioneuvoston periaatepäätös

tös uusien ja kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen edistämisestä julkisissa hankinnoissa (cleantech-periaatepäätös) on edelleen voimassa. Tarkastuskertomusta ei edellä mainitulta osin ole tarpeen muuttaa.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön mukaan tarkastuskertomusluonnoksen maininta siitä, että valtaosan cleantech-hankinnoista toteuttavat kunnat ja kuntakonsernit on epäselvä, koska tästä ei käy ilmi vertailukohdetta. Tarkastuskertomusluonnoksesta ilmenee, että vertailukohde on nimenomaan julkiset cleantech-hankinnat kokonaisuutena, joista kunnat tekevät valtaosan. Tarkastuskertomusta ei tältä osin ole tarpeen muuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on kertomusluonnoksen *Cleantech-hankintojen kehittäminen julkishallinnossa* osalta todennut, että tarkastuksessa viitataan voimakkaasti cleantech-periaatepäätökseen ja että tarkastuksessa olisi tullut huomioida periaatepäätöksen nykyinen konteksti ja valtioneuvoston kestävä kehityksen tavoitteisto.

Cleantech-periaatepäätös on nimenomaan cleantech-hankintoihin liittyvä strategia ja sen vuoksi sen toteutumisen seuranta on katsottu tarkastushankkeessa aiheelliseksi. Tarkastuskertomusluonnoksessa on viitattu keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan vuoteen 2030 ja siinä mainittuihin tavoitteisiin. Tarkastuksessa on muutoinkin pyritty tarkastelemaan cleantech-hankintojen ja ympäristötavoitteiden suhdetta kokonaisuutena. Tarkastuskertomukseen tehdään maininta siitä, että yhteisellä ympäristötavoitejärjestelmällä voitaisiin mahdollisesti samalla toteuttaa kestävä kehityksen ympäristötavoitteita (Agenda 2030 -tavoitteet). Muuten tarkastuskertomusta ei edellä mainituilta osin ole tarpeen muuttaa.

Lisäksi työ- elinkeinoministeriö on maininnut, että viitaukset tiettyihin tutkimusraportteihin eivät ole relevantteja, koska niiden tieto on peräisin ajalta ennen strategian ja strategisten ohjelmien käynnistymistä. Tarkastuksessa on viitattu vuonna 2016 julkaistuun Suomen ilmastopaneelin raporttiin ja saman vuonna julkaistuun TEAS-tutkimusraporttiin, koska niissä tehdyt johtopäätökset cleantech-hankintojen ja liiketoiminnan tilanteesta ovat samansuuntaisia kuin nyt kysymyksessä olevassa tarkastushankkeessa tehdyt havainnot. Tarkastuskertomusta ei ole tarpeen muuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö myös todennut, että hallitusohjelman mukaisten toimien tulokset eivät ilmene nopeasti ja että vaikuttavuutta voidaan biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen osalta todeta vasta myöhemmin. Tällä hetkellä käynnissä oleva maakunta- ja SOTE-uudistukset vaikeuttavat tulevaisuuskuvan hahmottamista. CleanSoil-ohjelmasta on saatu referenssi pilaantuneiden maiden puhdistukseen, joka on avannut merkittävää vientiä Kiinaan. Myös muita avauksia on saatu aikaan. Tarkastuskertomukseen tehdään maininta yksittäisistä referensseistä.

Ympäristöministeriö on kertomusluonnoksen *Cleantech-hankintojen edistäminen julkishallinnossa osalta* todennut, että johtopäätös vuonna 2013 annetun valtioneuvoston cleantech-periaatepäätöksen toteuttamisesta on oikea. Periaatepäätöksen toteuttamista ei ole seurattu, valtion hallinnossa sitä on toteutettu vaihtelevasti ja kunnissa periaatepäätöksen vaikuttavuus on ollut verrattain vähäinen.

Ympäristöministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, että ministeriön hankinnoista valtaosa on tutkimus-, arviointi- ja asiantuntijapalveluhankintoja, joihin cleantech-periaatepäätöstä on vaikea soveltaa. Ympäristöministeriö on myös rahoittanut Motiva Oy:n koordinoimaa kestävien hankintojen neuvontapalvelua vuodesta 2012 lähtien. Tarkastuskertomukseen tehdään ympäristöministeriön hankintoja ja Motivan neuvontapalvelua koskevat täsmennykset.

Ympäristöministeriö pitää tarkastusviraston suosituksia kannatettavina. Ruotsin mallin mukainen kansallinen hankintastrategia ja yhteinen ympäristötavoitejärjestelmä seurantajärjestelmineen saattaisivat olla toimivia keinoja edistää ympäristötavoitteiden saavuttamista myös Suomessa.

Teknisluonteiset täsmennys- ja korjausehdotukset

Lausunnonantajat eivät ole esittäneet teknisluonteisia täsmennys- ja korjausehdotuksia.

Lisätietoja: Johtava lainsäädäntöasiantuntija Matti Vedenkannas, p. 09 432 5788